پرسەکانی ئەدەب و ڕۆشنبیری (٣).. ئامادەکردنی: عەبدوڵا سڵێمان (مەشخەڵ)

پرسەکانی ئەدەب و ڕۆشنبیری، هەرجارەی لەسەر بابەتێک چەند نووسەر و هونەرمەند و ڕۆشنبیرێک دێنێتە گۆ. بانیژەی ئەدەب و کلتوور لەڕێگەی ئەم گۆشەیەوە دەیەوێت پەنجە بخاتە سەر گیروگرفتەکانی کایەی ئەدەب و ڕۆشنبیریی کوردی و وروژاندنی پرسیاری جیددی. لەم گۆشەیەدا پرسی هەژموونی زمانی نێرسالاریی لە ئەدەبی کوردی دەوروژێنێت.

پرسیار : ئایا ئەدەبی کوردی توانیویەتی هەژموونی زمانی نێرسالاری لەنووسینی دەق تێپەڕینێت؟ هۆکارە بنەڕەتییەکانی هەژموونی زمانی نێر سالاریی لە ئەدەبی کوردیدا چین؟ بەبڕوای تۆ چی بکرێت بۆ ئەوەی دەسەڵاتی هەژموونی ئەو زمانە نێرسالارییە تێکبشکێنرێت؟

سروە ساڵەیی:

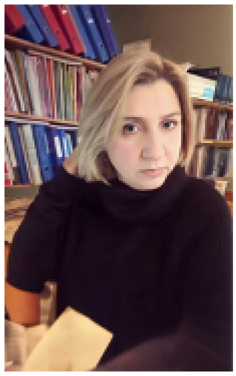

کورد و کوردلانە سەرچاوەی شارستانییەت و ئاوێتەی ڕەنگ و بۆچوونە. کورد لە دێرزەمانەوە باوەڕی بە بۆچوونی جیاواز و ڕاپرسی و باوەڕگۆڕینەوە هەبووە. ژنان لە مێژووی کوردی وەکو پیاوان هاوبەش و هاوبیر و بنیاتنەر بوونە، مێژووی نووسین و ئەدەب عەیامێکە وەك مر□ق کوردان پێ هەڵساون. ئەوەی دەمەوێت ئاماژەی پێبدەم ئەوەیە کە مر□ق ب□ هەردوو ڕەگەز و جیاوازی چینایەتی و کلتووری دەبێت یەك شت بەهەند وەربگرن ئەویش بیری ڕووناکە کە بوغز و قینە و شکاندنەوە لە گۆشەکانی بونیادەم بوونمان دەرنەکەوێ. لە ئاسۆی کوردەواری توانایی و لێهاتوویی لە خودی مرۆڤەکان بدرەوشێتەوە. جوتیار و کرێکار و پێنووس بەدەست و گەورە و بچووکمان مر□ق بین و تەواوکاری یەکدی بین. ئەرێ وەك ئێستا زۆر بەزەقی و بەرچاو دەبینرێ و هەستی

پێدەكەين، نێرسالاريى هەر لە چواچێوە تەنگەكەى خۆى نەماوە
پێيەكانى پتر داگرتووە و ڕوو لە تەشەنەيە بەداخەوە، بگرە ئەدەبيش
پشكى شێرى بەركەوتووە هەمديسان بە داخەوە. كاتێك نووسينەكانمان
لەقەفەزى ڕەخنەى ڕووخێنەر دەكرێ و بە مەيلى چەند كەسێك
هەڵسەنگاندنى بۆ دەكرێ، لەديوى ئەوديوى پەردەكە وەك بووكەڵەى
دەزوويى چەند كەسانێكى دەستنيشانكراو دەيجوڵێنەوە. كەواتە
ئەدەبيش دوور نييە لەزەبرى ئەو وشەيە. پياوسالاريى دەردێكى
كوشندەيە، زۆريش تەشەنەى كردووە، لەبرى چارەسازى هەندێك هەستاون
وەڵامى خراپ بە خراپ دەدەنەوە ئەويش پەيرەوكردنى بيرى مێ
سالاريى(فێمەنيست). بگرە زۆربەيان هەر قينە و دووبەرەكيى لە
نێرسالاريى خراپتر دەهێننە كايە. لێرەدا بەماناى ئەوە نييە
پياوسالاريى دۆز و بيرۆكەيەكى براوەيە ،نا بە پێچەوانەوە؛ ئەوەى
لەقازانجى مرۆڤايەتى نەبێت هەميشە تەمەنى كورتە و هێندە نابات لە
بەين دەچێت. چونكە لەكاتێكدا بێ ئاگاى لەوەى دژى كيش□ك□ت دەوەستى
بۆ پاڵپشتى كو□ك□ت ئەوەش لەسەركام بنەما؟ بنەماى كۆڵەوارى و
دواكەوتن، لەهەمان كاتدا تەرازووى لۆجيك لار دەبێت و نيوەى
كۆمەڵگە كە ژنە لەدەستى دەدەين كە مەل بەباڵێك نا فڕێ ! گەر ئەدەب
و هونەر بخەينە لاوە هەر لەژيانى ئاسايى بنۆڕين، باوكێك كە خۆى
هۆكارە ب□ نێرسالاريى، ماندووە بە بير و جەستە بەوەى ژن بە هاوبير
و هاوبەشى خۆى نازانێت، بەردەوام لە هاوبيرێك دەگەڕێت بۆ
دۆزينەوەى گوێگر و چارەسازێك بۆ چارەسازى ئەو كۆسپ و تەگەرانەى
ڕۆژانە ڕێگاى لێدەگرن. لەهەمان كاتدا ژنان هەر دايك نين، ئەوان
مرۆڤێكى كامڵ وپڕ بەرپرسيارێتين، بگرە ئەگەر نەبنە دايكيش وەكو
بايۆلۆجى هەميشە ئارامبەخش ودەروونێكى پڕ سۆز و دەستێكى چارەساز
و هەتوان ئاسايان هەيە بۆتاكى دەوروبەريان. بۆيە ئاشتەوايى و
زانست و تێگەيشتن دەتوانێت ئەو كاڵفامييە بسڕێتەوە و كۆمەڵگەيەكى
پڕ بيروبڕوا و ئازاد بهێنێتە كارا كە چيدى ئەو ژنە و من پياوم
نەمێنێت ، ناوچەيەكى پڕ هۆشيارى و مرۆڤگەلێكى دەروون ئارام و
تەواوكارى يەكدى بڕەخسێت لە ئەقڵى ژەنگاوى ڕزگارمان بێت بۆيە
بەلايەنى كەم نا بێت ئەوڕەوشى نێرسالارييە لەو ناوەندە جێگەى هەبێت
بگرە دەبێت ئێمەى نووسەران قبوڵمان نەبێت و بەرپەرچى ئەو دياردە
ناپەسەندە بدەينەوە و بەهەموولايەكمان بۆ ڕێگا پڕ ئامانجەكە بەڕێ
بكەوين ئەويش مرۆڤبوون. ڕەنگبێ تا ئاستێك نووسەران و ڕۆشنبيران
لە دەقەكانيان ئەو دياردى لاسارە پشتگوێ بخەن. من هەميشە لە دەيان
دەق و نووسين جەختم لە مرۆڤبوون كردۆتەوە دژى پۆلينكردنم بەهەموو
شێوەكانى. من هيچ سەنگەرێكم نييە نە فيمنيستم ونە لايەنگرى باب
سالاريى. چونكە هۆكار زۆرن بە هێزترينيان ئەوەيە دژى منداڵەكانم

نانووسم . ئینجا با بەمەوە سەر ئەسلی مەسەلەکە، بەگومان لەسەنگەی
مرۆڤ بوونم و باوەڕی تەواومەوە بە یەکسانی جەندەری، وەك نووسەرێك
بە شەرمی دەزانم دەقەکانم بە چین و ڕەگەز بنووسم و قبووڵی جۆرە
دەقێک بکەم کە نێرسالارانە و مێ سالارانە نووسراوە. چۆن پیاوسالاری
نەخۆشییەکی کوشندە و دیاردەیەکی قێزەون و نامرۆڤانە و دڕندەیە و
کۆمەڵە تووشی پەرتەوازەیی و دووبەرەکی و ئیفلیج و دەرد و بەڵاو
ئافات و ماڵوێرانی دەکات، ژن سالاریش هەمان شێوە. ئێمە دەبێ دایمە
مرۆڤ سالارانە بیربکەینەوە و ژیان بکەین، ئەو دیواری جیاکاری
ڕەگەزییە بڕوخێنین، کە لەسەر بنەمای جیاکاری جەندەری لەنێوان
هەردووک ڕەگەزدا بنیاتنراوە. بە بڕوای من ئەو ئەقڵییەتە
نێرسالارییە نەخۆشییە و دەبێت بسڕێتەوە لە هزری تاك بەتاکی
کۆمەڵگە و ئاگادارکردنەوەی مرۆڤەکان لە مەترسییەکانی ئەنجامە
خراپەکەی زیتر ڕەچکەی هۆشیاری و مرۆڤبوون و مرۆڤدۆستی
بگیرێتەبەر. نابێت چیتر جیاوازی جەندەری لەباس و خواست بێتە
ئاراوە، ئەوەش بەهەنگاوی پتەو و بڕوابەخۆبوون و دەست خستنە ناو
دەستی یاسا سەردەگرێت و هەموان لەڕێگەی پەروەردە و یاسا، خێزان و
کۆمەڵگە بەهەمەوو چینەکانییەوە، ڕاهێنانی ڕۆژنامەکاران و
ڕاگەیاندنی تەکمە و مامۆستایان کە ئەرکی پێگەیاندنی نەوە یەك لە
دوا یەکەکانیان لە ئەستۆیە ، ئاشنای چەمکی یەکسانی بکەین، یاسا و
داد وپشتگیری پتەو دژی جیاکاری جەندەری لە ماف و ئەرك و دیاردەی
بزەو کە دەبێتە هۆی گواستنەوە و ئیفلیج کردنی تاك بە بیری کۆن و
کەلەوار کەلە زەرەرمەندی مرۆڤایەتی چیدی لە سەوز نابێت. ئێمە
نیشتمانمان پێویستی بەبیری ئازاد و یەکگرتووی مرۆڤەکان هەیە، کوا
کاتی شکاندنی باڵی یەکترییە. ژنان وەك پیاوان با دەنگ و ڕەنگ
دەرکەون، چارەی دەردی ئێمە خوێندنە و خۆ دروستکردنە. لەمێژووی
دێرینی کوردەواری ژنان زۆر کارا و پڕ ووزە دەرکەوتبوون.

ژنان سەرکردە و کارگوزار، دەورێکی هەرە پڕهەندیان هەبووە لە
کۆمەڵگەی کوردەواری،چونکە ئەدەب لەکانگەی کۆمەڵگەوە سەردەکات و
کلتوور و سەرزاری خەڵک دەگوازێتەوە بەیە پشکی شێری بەرکەوتووە.
بەواتای ئەمەش وەك نووسەران و شاعیران پێوشکی ئەوئاگرەمان
بەرکەوتووە و ڕۆژانە بە دەستییەوە دەناڵێنین ،هەرچەندە پشت گوێی
دەخەین، بەڵام هەر لە بوارەکەی خۆمان هەمان هاوڕێ و هاوبیرانی
خۆمان ئەو تاڵییەمان دەرخوارد دەدەن.

ئیمان یادەوەر :

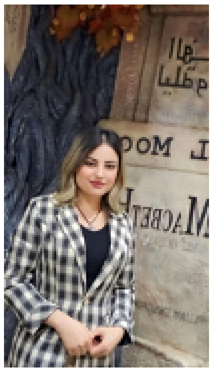

من بڕوام وایە ئەدەبی کوردی هێشتا نەیتوانیوە هەژموونی زمانی نێرسالاری تێپەڕێنێت، هەرچەندە لە دوو دەیەی ڕابردوودا هەوڵی جددی دراوە بۆ گۆڕینی ئەم دۆخە. ئەمەیش بۆ کۆمەڵێک هۆکاری بنەڕەتیی ئەم هەژموونە دەگەڕێتەوە کە پێگەی کۆمەڵایەتی و کولتووری کۆمەڵگای کوردی هێشتا زۆربەی دامەزراوە کولتووری و ڕۆشنبیرییەکان لەژێر دەسەڵاتی پیاواندان. ئەمەیش ڕەنگدانەوەی ڕاستەوخۆی لەسەر زمانی نووسین و دەربڕین هەیە. هۆکارێکیتر کەمیی ژمارەی نووسەر و ڕەخنەگری ژن خۆیەتی لە کایەی ئەدەبی کوردیدا، کە ئەمەیش وایکردووە زمانی نێرسالاری زاڵ بێت بەسەر زۆربەی دەقە ئەدەبییەکاندا. یەکێک لە گرفتەکان کە بەردەوامی بە ئەدەبیاتی (نێرسالاری) دەدات ژنان خۆیانن کە هەوڵدەدەن بۆ ئەوەی هەست بەکەمی نەکەن بەرامبەر پیاو دەیانەوێت وەک پیاوان بنوسن، لەکاتێکدا دەبێت باوەڕیان بەوە هەبێت کەئەوان هیچیان لە پیاوان کەمتر نییە بگرە لە زۆر ڕووەوە لەپیاوان باڵاتر و چالاکترن، گەر بتوانرێت ئەدەبیاتێکی فێمێنستی ئازادانەمان هەبێت . ژن بتوانێت لە تێکست و نوسینەکانیدا کێشە و ئازارەکانی ماف و بیرکردنەوەکانی خۆی بەیان بکات ئیدی چاوەڕێی پیاوێک ناکات بۆی بنوسێتەوە، بۆیە پێویستە ژن خۆی نوسەری خۆی و گێڕەوەی ژنبونی خۆی بێت بەوشەوە تا کۆمەڵگەیەکی ڕۆشنبیری بونیاد دەنێیت کە سەرچاوەکەی تەنیا مرۆڤبوونە نەک جیاوازی ڕەگەزگەرایی . بۆیە دەڵێم نەخێر ئەدەبی کوردی نەیتوانیوە هەژموونی نێرسالاری تێپەڕێنێت. ئەو زمانە هەر لە کۆنەوە بەرهەمە ئەدەبییەکانی ئێمەی داگیرکردووە. زمانی نێرسالاری تەنیا پرسی دەربڕین و ڕستەسازی نییە، بەڵکو پرسی عەقڵییەتێکی قووڵە کە ڕیشەی لە مێژووی کۆمەڵایەتی و کولتووریماندا هەیە. کاتێک باس لە زمانی نێرسالاری دەکەین، باس لە سیستەمێکی گەورەی بیرکردنەوە دەکەین کە وەک چەترێک هەموو جومگەکانی کۆمەڵگای داپۆشیوە. کەئەمەیش ڕوونە ئەم زمانە لە ئەدەبی کوردیدا، تەنیا ڕەنگدانەوەی ئەو واقیعە تاڵەیە کە ژن تیایدا وەک بوونەوەرێکی لاوەکی سەیر دەکرێت. کۆمەڵگای پیاوسالاری کە مێژووییەکی دوور و درێژی لە داگیرکردنی زمانی نووسیندا هەیە. ئەمە کێشەیە نەبوونی دەزگایەکی ڕەخنەیی

بەهێز کە بتوانێت ئەم زمانە هەڵوەشێنێتەوە. هەروەها لاوازی بزووتنەوەی فەمەنیستی کوردیش کە نەیتوانیوە ئەڵتەرناتیڤێکی بەهێز دروست بکات. بۆیە بە تێکشکاندنی ئەم هەژموونە، پێویستمان بە شۆڕشێکی زمانەوانی هەیە. دەبێت زمان لە چوارچێوەی ئەو دیوارە تاریکە ڕزگار بکەین کە پیاوسالاری دروستی کردووە. پێویستە ئەو زمانە بخوڵقێنین کە دەنگی ژن و پیاو بە یەکسانی تێیدا دەربکەوێت. ئەمەش تەنیا بە گۆڕینی وشە و دەستەواژە نایەتە دی، بەڵکو پێویستی بە گۆڕانکارییەکی قووڵی فەلسەفی و فیکری هەیە لە تێڕوانینمانەوە بۆ زمان و دەسەڵات و … تد.

بەندی عەلی

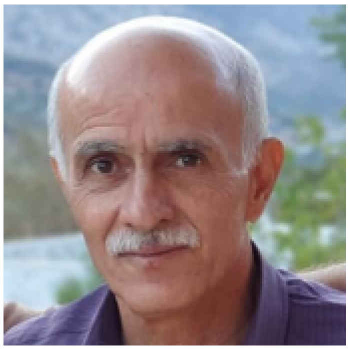

بەبڕوای من زمان گرنگترین کەرەستەی پەیوەندی و بیرکردنەوەی مرۆڤەکانە لەگەڵ یەکتر. لەهەر کۆمەڵگەیەکی دیاریکراویشدا وابەستەیە بە کلتوور و فەرهەنگی ئەو کات و شوێنەوە. ئەگەرچی خودی زمان وەك كەرەستەیەكی سەربەخۆی بێلایەن دەردەكەوێت، لە لەهەر سەردەمێکدا دوو کلتوور هاوتەریب و بەرانبەر بەیەك دەگوزەرێن. یەکیان ڕابردووی ڕوو لەدوێنێ و یەکیان ئەمڕۆیی ڕوو لەسبەی. لێرەدا ململانێ دروست دەبێت لەنێوان هزری کۆن و نوێدا لەڕێگەی زمانەوە. هەر بۆیە دەکرێ دوو شێواز لەزمان خۆیان نمایش بکەن، یەکیان کۆنخواز و یەکیان پێشکەوتووخواز. بێگومان دیاردەی نێرسالاریی لەزماندا دەکەوێتە نێو ئەم حاڵەوە و هاوکات و بەتایبەتی لەکۆمەڵگە ڕۆژهەڵاتییەکاندا بەحوکمی کلتووری باوی نێر سالاری ، بەشێکی زمانیش دەکەوێتە ژێر کارگەریی هزر و کلتووری باوەوە . ئەرکی ڕۆشنبیرو نووسەرە مردۆست و یەکسانی خوازەکانیش لێرەوە ئەرزشیان دەبێت لەڕێگەی بەگژداچوونەوەی ئەو کلتوورو زمانە نێرسالارییەوە بەتایبەتی لەبوارەکانی ئەدەبدا کە دەکرێت ڕۆڵی گرنگ و یەکلاییکەرەوەی هەبێت لە بەگژداچوونەوەی هەموو جۆرەکانی بێدادی لەبەکارهێنانی زماندا . پێ بەپێی کاتیش (بەبڕوای من) لە کۆمەڵگەی کوردەواریدا، زمان یەکێك بووە لەو ڕەهەندانەی بەرەوپێشچوونی بەرچاوی بەخۆوەدیوە، بەتایبەتی لەبواری ئەدەبدا، کەنەوە بە نەوە

هەم لەهەوڵی گەشەسەندنی زماندا و هەمیش لەهەوڵی پاکژکردنەوەیدا بوون. لەکاتێکدا کە هەردوو کلتووری ئایینی و نەژادی سەردەمانێکی زۆر جڵەوی زمانیان گرتبووە دەست بە بەرژەوەندی ئایدیۆلۆژی تایبەت، لە کەمیش نین ئەو نووسەر و نووسەرانەی لەخەمی ئەودابوون کە زمان ڕەهەندە مرۆییە یەکسانیخوازەکان لەدەست نەدات و ئەگەر بەراوردێکی وردی چەند دەیەکی پێش ئەمڕۆ بە ئەدەبی ئەمڕۆ بکرێت، گۆڕانکارییەکی بەرچاو دەبینرێت لەکەمکردنەوەی ئەزموونی نێرسالاری. ئەگەرچی هێشتا هەڕەشەی ئایدۆلۆژییە کۆنەکان کۆتاییان نەهاتووە و ململانێی نێوان هەردوو ڕەهەندی کۆنخواز و نوێخوازەکان بەردەوامە، لە هیچ دیاردەیەکی باوی فەرهەنگی و کۆمەڵایەتی بەبێ هەوڵ و خەباتی نووسەرانی مرۆق دەست بنبڕ نابێ و هەر ئەم لایەنگیرییەشە نووسەران دابەش دەکەن بەسەر فەرهەنگی باو و نوێخوازیدا. زمان ئامڕازی دەربڕینی هزری مرۆڤەکانە، هەر بۆیە شێوازی بەکارهێنانی، دەبێتە پێوەر بۆ چۆن و چی بوونی نووسەر و دیاریکردنی لایەنگیری بۆ چ بەرەیەکی هزری و فەرهەنگیی.

بەکر ئەحمەد

بە بڕوای من لە ئاستێکی ڕووکەشدا سەفەری پیاوی ئەمڕۆ لە خاوەن سمێڵێکی گەورەوە کە بە ”ئەبوشوارب“ دەستپێدەکات و بە ”نادر ئاوەنە“دا تێدەپەڕێت و دەگات بە ”واحیدی عەلینەژاد“، خۆ گۆڕین و خۆ ساف و لووسکردن بەو شێوازەی کە ئەمڕۆ پیاوی کورد خۆی تێدا دەبێنێتەوە و بە ئایدلبوونی بەشێکی زۆر لە گۆرانیبێژانی لاوی کورد ئەگەرچی موونەرمن و وەک پیاوی ڕەسمی کۆنی کورد مووڕەق نین، دەرکەوتنی دەموچاوی دیکەی پیاوانە کە دەکرێ لە ڕووخساری ڕەسمی پیاوی کورددا جێی نەبێتەوە، ئاماژەی ئاڵوگۆڕێکی هەتا بلێی کلتووری تازەن کە سیستەمی دیجیتالی کۆمەڵگەی نوێ فەراهەمی کردووە، نەک پراکتیکێکی بە ئاگاهانەی یەکسانیخوازانە. بەڵام هێشتاش ئەڵتەرناتیڤێکی کارا و جیاوازتر لە پێناسەکردنی چۆنێتی نێربوون لە کۆمەڵگەی ئەمڕۆدا، خەریکی دەمکردنەوەیە ئەگەرچی لەرێی سووکایەتی و گاڵتەپێکردنەوە پێی، نێت و یوتوب و فەیسبووکیان

کردۆتە شوێنی ئەم لەشکرکێشی□ کلتووری□ لە بەرانبەریدا. لە پاش ئەم ڕوونکردنەوە کورتە، با بگ□□ینەوە بۆ پرسیارە سەرەکییەکە: ئایا ئەدەبی کوردی توانیویەتی هەژمموونی زمانی نێرسالاری لە نووسینی دەق ت□پ□□ن□ت؟ بە بڕوای من، زمانێکی نێرسالارانە، یان دیدو بۆچوونێک کە نێرینەیی لە ک□م□گ□ی کوردستاندا لە ناو چوارچێوەکانی نێرینەییەکی هەژمووندارانەدا بەرهەم دەهێنێتەوە، ئاسان لە ناو تێکستە ئەدەبی و تابلۆ و لەسەر شانۆ و لە ناو گۆرانییەکاندا نمایشی خۆیدەکات و بێدەنگ تێد□پ□□ت بە بێ کاردانەوەیەکی ڕەخنەگرانە. من بڕیارێکی ڕەها نادەم و دەکرێ لێرە و لەوێ کەسانێکی دیکە هەبن کە مەراقی یەکسانی نێوان ڕەگەزەکان، چاویلکەیەکی جەندەریان دەکاتە چاو و توانای بینینی ئەو ڕووبەرە کۆمەڵایەتییە جیاوازانە دەبێتە شوێنی نیگای ڕەخنەگرانەیان تا مەملک□تەکانی نایەکسانی پێبدۆزنەوە. بەڵام ئەم نیگایە، خود بەخود لە ئینساندا دروستنا بێت و ئەوە هەموو ئەندامەکانی ک□م□گ□ نین کە سوودمەندی خوڵقاندنی دنیایەکی یەکسانیخوازانەی نێوان ڕەگەزەکانن. کەسێک دەتوانێت ئەم ڕێگایە بگرێتە بەر کە پێیوابێت پرسی نایەکسانی ڕەگەزی بەرانبەر، بە تەنها گرفتی ئەوی دی بەرانبەر نییە و تۆیەکیش کە ئەم نایەکسانییە نەیگرتوویتەوە، بە جۆرێک دەکەویتە ناو داوەکانی کۆیلەبوونی ئەوی دیکەوە. پرسیاری یەکسانی بەرلەوەی خەبات بێت بۆ ڕزگارکرنی ئەوی نایەکسانی بەرانبەر، خەباتە بۆ ڕزگارکردنی خۆ لەو هەموو پێوەر و بەها و ستراکتۆرانەی کە تۆ دەکاتە سەرەک کۆیلەی ڕاگرتنی ئەم سیستەمی کۆیلەدارییە. بە بڕوای من، تێکشکاندنی ئەو زمانەی نێرسالاری بەرهەمدەهێنێتەوە، بە تەنیا کارێک نییە کە لە بواری ئەدەبدا دەکرێ بەشوێن تەنگ پێهەڵچنینتیەوە بیت. نایەکسانی نێوان ڕەگەزەکان لە هەوادا ڕوونادات و بەشکیکی دانەبڕاوی ئەو نابەرابەرییە پەرگیر و هەمەلایەنەیە کە سیست□می ئابووری ک□م□گ□ دووبارە بەرهەمی دەهێنێتەوە. تۆ بۆ ئەوەی قازانجێکی زیاتر بکەیت، دەبێت کرێیەکی کەمی مەمرە و مژی بدەیتە کیژۆلەیەکی بەنگلادیشی و پاساو بۆ ئەم کۆیلەداریییە لەوەدا بدۆزیتەوە کە ئەو کرێکارێکی بیانییە و ئەو کرێیەی لێرە وەریدگرێت، کۆشێ خێزانی لە بەنگلادیش پێبەخێودەکرێت. کەمێ بێئینسافتریش بیت، ڕەشبوونی ڕەنگی ئەو دەکرێ ببێتە پاساوێکی دیکەی هەرزان. نایەکسانی نێوان ڕەگەزەکان، لە ناو سیستەمێکی چڕ و پڕی کۆمەڵایەتییدا کاردەکات کە سەرتاپای ئەو شوێنانەی پەیوەندی نێوان ئینسانەکانی تێدایە دەگرێتەوە. لە ئامۆژگاریییەکانی ڕۆژنامەی هاوڵاتیدایە لە بەشی گۆشەی خانماندا کاتێک دەنووسێ: " رێنمایی بۆ رێکخستنی ژووری منداڵی دوو نەفەری،

چۆن دیکۆری بەلەکۆنەکەت دەکەیت.”. لە تیکستی گۆرانی بەیتبێژەکانی گەعدەی ئەو هەرزەکارانەدایە کە بێوەژن و بە گەلەمارەکردنیان لە پیاوێک، لە مکەبەرەکانیانەوە گوێچکە کەڕدەکات. لە ڕیپۆرتاژی تەلەفیزیۆنی ڕووداوی “شاهۆ ئەمین”دایە لەسەر ئەو گەنجانەی لە شاری جوانڕۆی کوردستانی ئێران کاتێک دەرەلنگی شەڕواڵەکانیان تەسک کردۆتەوە و بەمەش حەیای جلی پیاوانەی کوردییان بردووە و دەبێ نەفرەت بکرێن. لە سەربەزی ئەو مەلایەدایە کە پێیوایە لە پاسدا دانیشتن لە تەنیشتی کچێکەوە، ئەگەر عەورەت بەرزبوونەوی لێنەکەوتەوە، بڕۆ حسابێک بۆ ناپیاوبوونی خۆت بکە. لە تیکستی ئەو داخوازینامانەی کاردایە کە مەرجی وەرگرتن تیایدا لە پرسگەی ئۆفیسێکی بچکۆلەیشدا، دەبێ تەمەنت لە خوار ٢٥ بێت و کچ بیت. لە ریکلامەکانی برنجی مەحمووددایە. بۆ ڕاوەستانەوە لەبەرانبەر ئەم هێرشە سیستماتێک و هەمیشە ئامادەیە، سیاسەت و ستراتیژی دەوڵەتی دەوێت کە یەکسانی لە باخچەی ساوایانەوە بۆ پەروەردە وبازاڕی کار و کەرتی نیشتەچیبوون هەموو جومگەکانی دیکەی کۆمەڵگە دەگرێتەوە. دانانی پلانی یەکسانی گەرەکە کە دەبێ دەوڵەت بچێتە ژیر بوودجەکەی. ئاخر دەمێکە ئەوە وتراوە کە یەکسانی پارەی تێدەچێت. لەم گۆشەنیگایەوە سەیری پرسیارەکەی ئێوە بکرێت، هەست دەکرێت تێکشکاندنی ه□زموونی ئەم زمانە نێرسالارییە، سەدەها جۆری زمانی دیکەی دەوێ کە لەبەرانبەر نایەکسانی و دەرکەوتە جۆراوجۆرەکانیدا، ه□زموونی بە زمانەکانی خۆی بدات.

تێبینی : وەڵامی بەکر ئەحمەد، بۆ بەشداری ل□ تەوەرەی ئەم ژمارەیەی پرسەکانی ئەدەب و ڕۆشنبیریی زۆر درێژ بوو و ئێمە هەر ئەوەندەمان لێ هەڵبژارد. بەڵام لەژمارەی داهاتوودا تەواوی نووسینەکە بڵاو دەکەینەوە.

ڕۆژ هەڵەبجەیی

ئەم پرسیارە درێژەی هەیە لە کۆنەوە هەتا ئێستا. جۆرە پرسیارێکە چەندە ڕوونە ئەوەندە قووڵ..ئەگەر لاپەڕەکانی مێژوو هەڵدەینەوە، بۆمان دەردەکەوێت هەژموونی زمانی نێرسالاری بە گشتی ئەدەبی کوردی داگیر کردووە. ئیتر ئایا شیعر بێت یان ژانرێکی تری ئەدەب..ئەڵبەت ئەم هەژموونە هەتا ئێستا دیاردەیەکە هەستی پێدەکرێت و لە تێکستەکاندا کە بە ئاقاری ئەو هەژموونەدا چووە، لێ ئەگەر هۆشیاری هەبێت؛ دەتوانین کەمێك لەو هەژموونە کەم بکەینەوە. نووسەران و ئەدیبان دەبێت هەمیشە دوو سیفەتیان هەبێ، هۆشیاری و یاخی بوون. کە ئەو دوو سیفەتە هەبوو پێم وایە ئەو هەژموونە تێدەپەڕێت، ئەویش بە هەوڵدان. تاڕادەیەك نووسەرانی ژن توانیویانە بەزمانی خودی خۆیان نووسینەکانیان پەخش بکەن ئەویش ئەو ژنانە دەتوانن کە یاخیبوونیان تێدایە کە سڵ لە کلتووری ڕزیوی کۆمەڵکە ناکەنەوە . ئەوەی ناخیان دەیەوێ دەینووسن. بەڵام بەداخەوە هەتا ئێستا بەشێکیان ئەگەر سەیری دەقەکانیان بکەین؛ وادەزانین پیاو نووسیویەتی نەك ژن. هۆکاریش زۆرە وەك وتم ناتوانن کلتوور تێپەڕێنن، یان کە دەبنە دایك و سەرقاڵی ماڵ و مناڵ دەبن وردە وردە ئەو ئازادییەی هەیانە کاڵ دەبێتەوە و ئەو یاخیبوونەی دەیانەوێ دەری ببڕن وردە وردە بەرەو نەمان دەچێت. بۆیە جارێکی تر هەژموونی نێرسالاری باڵادەست دەبێت. نووسین لەخودی خۆیدا ئازادییە. ناکرێ نووسەر بین و خودی خۆمان نەبین. ئەگەر ژن بین و نووسینەکانمان بۆنی ئەو هەژموونەی لێبێت، باشترە نەنووسین، چونکە ناکرێت نووسەر ڕاستگۆ نەبێت لەگەڵ خودی خۆیا. بەداخەوە هەندێ کلتوور هەن هەتا ئێستا درێژەیان هەیە وەك ململانێی ئەوە هەژموونەی پیاوان ناهێڵن ژنی نووسەر دەرکەوێت و لەخۆیان باشتر بنووسن. بڕوایان بەوە نییە نووسین جەمسەری خەیاڵە. کێ خەیاڵی فراوان بوو ئەوە دەتوانێت جوانتر و بەپێز بنووسێت. بەڕای من چی بکرێت باشە بۆ ئەوەی ئەم هەژموونە کاڵ بێتەوە ژنان دەبێت بڕوایان بەخودی خۆیان هەبێت..دەبێت بیسەلمێنن ئەوانیش دەتوانن باش بنووسن و جورئەتی ئەوە بکەن لەگەڵ کلتووری ڕزیوودا نەڕۆن. ئەگەر بیانەوێت نووسەر و شاعیری باش بن، دەبێت سڵ نەکەنەوە لە نووسین و بەزمانی ژنانەی خۆیان بنووسن. لێرەدا مەبەست ئەوە نییە جیاوازی بکەم لەنێوان ئەدەبی ژن و پیاو، بەڵکو مەبەستم ئەوەیە ڕاستگۆ بن لەگەڵ خودی خۆیان بەرامبەر ئەو بابەتانەی کە دەینووسن. تەنها ئەم بوێرییە دەبێت خۆیان بیسەنن کەس ئازادیی ناداتە هیچ کەس. من وەك خۆم کە دەنووسم ئەوە هەژموونە لەلای من نییە تا بڵێم ڕێگرە. هەر بەوە تێك دەشکێنرێت هۆشاریی و یاخیبوون بکەینە جەمسەری خەیاڵەوە. لەوە زیاتر پێموایە ناتوانین هەژموونی نێرسالاری تێکبشکێنین.

ئامادە□کردنی : عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)